

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-144>

УДК 338.48:639.1

СУЧАСНІ СТРАТЕГІЇ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНО-РЕКРЕАЦІЙНИХ КОМПЛЕКСІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ

MODERN STRATEGIES FOR THE RESTORATION AND DEVELOPMENT OF TOURIST AND RECREATIONAL COMPLEXES IN UKRAINE IN THE CONTEXT OF POST-WAR RECONSTRUCTION

Матвієнко Андрій Валерійович

кандидат економічних наук, доцент,
Міжнародний класичний університет ім. Пилипа Орлика
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2772-8002>

Matviyenko Andriy

Pylyp Orlyk International Classical University

Стаття досліджує питання сучасних стратегій відновлення та розвитку туристично-рекреаційних комплексів України в умовах післявоєнної реконструкції. Воєнні дії на території України завдали чималої шкоди туристичній галузі, спричинивши руйнування інфраструктури, втрату туристичних потоків і скорочення економічної активності у сфері туризму. Від початку незалежності України туристично-рекреаційний сектор відіграв ключову роль у наповненні бюджету, створенні нових робочих місць, залученні інвестицій і формуванні позитивного міжнародного іміджу України. У статті наведено необхідність застосування системного підходу до відновлення туристично-рекреаційних комплексів, а також окреслено низку стратегічних напрямків, опрацьованих науковцями. Серед них особливу увагу приділено впровадженню принципів сталого розвитку, які передбачають використання «зелених» технологій та енергоефективних рішень для відновлення рекреаційної інфраструктури. Вітчизняні науковці наголошують на важливості розвитку екологічного та інклюзивного туризму як головних складових наповнення бюджету держави та залучення іноземних інвестицій. Крім того, увага зосереджена на відновленні рекреаційних зон та цифровізації туристичних послуг, оскільки це дозволить підвищити їхню конкурентоспроможність і забезпечити привабливість туристично-рекреаційної галузі на міжнародному рівні. Отже, у статті розглянуто основні стратегії відновлення та розвитку туристично-рекреаційних комплексів України в умовах післявоєнної реконструкції. Запропоновані підходи сприяють формуванню стійкої та конкурентоспроможної туристичної галузі, здатної адаптуватися до нових викликів та потреб часу. Впровадження принципів сталого розвитку, інноваційних технологій, а також використання міжнародного досвіду відбудови туристичних секторів в післявоєнне відновлення дозволить Україні інтегруватися в міжнародний туристичний ринок. Важливим є також розвиток нових видів туризму, які б відповідали сучасним вимогам, а також цифровізація туристичних послуг з метою підвищення їх конкурентоспроможності. В цілому, ефективне застосування запропонованих стратегій сформує основу для сталого розвитку українського туризму в післявоєнний період.

Ключові слова: туристично-рекреаційні комплекси, сталий розвиток, екологічний туризм, інклюзивний туризм, цифровізація туристичних послуг, повоєнна відбудова інфраструктури, міжнародний туристичний ринок, конкурентоспроможність, стратегія розвитку, інноваційні підходи, міжнародний досвід.

The article examines the issue of modern strategies for the restoration and development of tourist and recreational complexes of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction. Military actions on the territory of Ukraine caused considerable damage to the tourism industry, causing the destruction of infrastructure, loss of tourist flows and reduction of economic activity in the field of tourism. Since the beginning of Ukraine's independence, the tourism and recreation sector has played a key role in filling the budget, creating new jobs, attracting investments and forming a positive international image of Ukraine. The article shows the necessity of applying a systemic approach to the restoration of tourist and recreational complexes, and also outlines a number of strategic directions worked out by scientists in this direction. Among them, special attention is paid to the implementation of the principles of sustainable development, which involve the use of "green" technologies and energy-efficient solutions for the restoration of

infrastructure. Domestic scientists emphasize the importance of the development of ecological and inclusive tourism as the main components of filling the state budget and attracting foreign investments. In addition, attention is focused on the restoration of recreational areas and digitalization of tourist services, which will increase their competitiveness and ensure the attractiveness of the tourism and recreation industry at the international level. So, the article examines the main strategies of restoration and development of tourist and recreational complexes of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction. The proposed approaches contribute to the formation of a sustainable and competitive tourism industry that is able to adapt to new challenges and needs of the time. Implementation of the principles of sustainable development, innovative technologies, as well as the use of international experience in the reconstruction of tourism sectors in the post-war recovery will allow Ukraine to integrate into the global tourism market. It is also important to develop new types of tourism that would meet modern requirements, in particular ecological, cultural and medical, as well as digitalization of tourist services in order to increase their competitiveness. In general, the effective application of the proposed strategies will create a basis for the sustainable development of Ukrainian tourism in the post-war period.

Keywords: tourist and recreational complexes, sustainable development, ecological tourism, inclusive tourism, digitalization of tourist services, post-war infrastructure reconstruction, international tourist market, competitiveness, development strategy, innovative approaches, international experience.

Постановка проблеми. Рекреаційно-туристична галузь в Україні починаючи від моменту вторгнення росії зазнала значних, несприятливих змін. Більшість туристично-рекреаційних гігантів, а також середній та малий туристичний бізнес змушений був припинити свою діяльність через низку несприятливих обставин. Півострів Крим наразі для України залишається недосяжною мрією, оскільки він фактично знаходиться під владою окупантів. Повоєнне відновлення туристично-рекреаційної сфери України має ґрунтуватися на стратегіях, які б не лише забезпечили його ефективний розвиток, а й залучили потоки туристів і, як наслідок, позитивно вплинули на наповнення бюджету.

Попри напрацювання в обраній сфері, питання відновлення та розвитку туристично-рекреаційних комплексів залишається недослідженим, а тому необхідно детальніше обговорити його зміст, виокремити всі необхідні напрямки повоєнного відновлення задля відповідності туристичної галузі сучасним викликам і потребам міжнародного ринку. Це включає адаптацію туристичних продуктів до нових умов, забезпечення сталого розвитку галузі, а також інтеграцію екологічних, соціальних та економічних аспектів. Особливої уваги потребує розробка стратегій підтримки місцевих громад, залучення інвестицій, створення безпечної та інклюзивної інфраструктури, а також впровадження інноваційних технологій у сферу туризму.

Крім того, важливо враховувати досвід інших країн, які успішно відновили свої туристичні галузі після кризових ситуацій, адаптувавши їх до українських реалій. Саме системний підхід до формування напрямів відновлення туристично-рекреаційних комплексів дозволить створити конкурентоспро-

можний туристичний сектор, що сприятиме економічному зростанню, культурному відродженню та міжнародній інтеграції України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питання відновлення та розвитку туристично-рекреаційних комплексів в Україні в післявоєнний період займалося чимало науковців. Серед них можна виокремити Р. Косак, О. Світлиць, І. Годі [1], А. А. Моца, С. М. Шевчук, Н. М. Середи [2], М. Кашки [4], Л. Корчевської [6], Ю. В. Краснокутської, І. В. Сегеди, А. С. Беспалова [7] та інших. Однак, попри розробленість окреслене питання залишається невирішеним і потребує додаткового опрацювання.

Мета дослідження полягає в комплексному і всебічному дослідженні питання виокремлення сучасних стратегій відновлення та розвитку туристично-рекреаційних комплексів в Україні в умовах післявоєнної реконструкції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Війна спричинила серйозні виклики для економічного розвитку України, зокрема у сфері туризму, яка зазнала значних втрат через руйнування інфраструктури та зниження туристичних потоків. Туристично-рекреаційний сектор, що раніше відіграв важливу роль у наповненні бюджету, створенні робочих місць та розвитку регіонів, наразі перебуває у стані глибокої кризи. Відновлення цієї галузі є критично важливим для розвитку економіки країни та забезпечення сталого розвитку регіонів. Звичайно ці несприятливі обставини завдають значних збитків економіці держави. Як зазначає група дослідників Р. Корсак, О. Світлиць та І. Годя, на початку війни готельний бізнес України обвалився на 90%. З початку повномасштабної військової агресії Росії значних ушкоджень зазнали готельні об'єкти в Харківській, Миколаївській,

Чернігівській, Київській та Одеській областях. Серед постраждалих – об'єкти, що перебувають під управлінням «Ribas Hotels Group», а також глемпінг «Mandra Shato Trubetskogo», що був зруйнований у Херсонській області, а об'єкт мережі «Reikartz» у Миколаєві зазнав удару касетними снарядами. Через відсутність палива та інші проблеми виникли перебої в логістичних процесах, що також негативно позначилося на забезпеченні готельних об'єктів усім необхідним для їх функціонування. Зокрема, у «Ribas Hotels Group» порушення логістики вплинуло на будівництво готелів, а в «BANKHOTEL» на початку вторгнення виникли труднощі з постачанням продуктів. Ще одним прикладом став ракетний удар по готелю в Харкові 10 січня 2024 року. Ці події свідчать про серйозні руйнування готельного сектору та підкреслюють необхідність його відбудови в майбутньому [1, с. 46].

Серед низки проблем, з якими може зіштовхнутися вцілілий бізнес у поствоєнний період варто виокремити такі:

- фінансові обмеження, які означають неспроможність готельно-рекреаційних об'єктів відновитися після припинення діяльності;
- проблеми, пов'язані із невідповідністю вітчизняних стандартів до стандартів ЄС;
- кадрові проблеми, оскільки більшість потенційних працівників покинули країну в пошуках кращого життя;
- конкуренція на ринку готельно-туристичної інфраструктури;
- проблеми, пов'язані з інфраструктурними викликами, зокрема проблемами логістики, дефіцитом комунікаційної мережі, замінуваннями значної площі території, яка може використовуватися для відпочинку;
- політичні проблеми, які значно впливають на міжнародні відносини держави і туристичний попит і інвестиційний клімат тощо [1, с. 47].

Група дослідників А. А. Моца, С. М. Шевчук та Н. М. Середа відзначають, що починаючи з 24 лютого, в'їзний туристичний потік до України фактично зупинився, діловий туризм перебуває у стані повного замороження, а внутрішній туризм трансформувалася в рух внутрішньо переміщених осіб. Окрім того, у сфері ділового туризму спостерігається певний застій. Іноземці не прагнуть відпочивати в Україні, оскільки вважають це небезпечним. Наразі туристична галузь продовжує функціонувати за підтримки співвітчизників і здебільшого через заборону виїзду чоловіків 18 – 60 років за кордон [2].

Попри на значні втрати вітчизняного туристичного сегмента спричинені війною, за перші чотири місяці 2022 року дохід від туристичного збору склав 64,6 млн грн, що на 65% вище в порівнянні з аналогічним періодом у 2021 році. Аналітики зазначають, що до п'ятірки лідерів за сплатою туристичного збору увійшли місто Київ та чотири області. Так, бюджет Києва поповнився на понад 18 млн грн. Найбільше зростання прибутку від туристичної індустрії зафіксовано у Львівській області, надходження якої збільшилося на 268%, досягнувши 11,5 млн грн. У Закарпатській області сума збору зросла на 144% і склала 6,2 млн грн. Хмельницька область отримала 1,4 млн грн, а Івано-Франківська – майже 6 млн грн, продемонструвавши приріст у 48%.

Таке зростання, на думку дослідників, пояснюється внутрішньою міграцією українців, які, рятуючись від обстрілів та окупації, переїжджають зі східних, центральних та південних регіонів у більш безпечні західні області. Натомість на територіях, де велися або продовжують вестися бойові дії, а також на окупованих територіях, туристичні збори значно знизилися або зникли зовсім. Так, у Миколаївській області скорочення склало 63%, у Луганській – 60%, у Сумській – 48%, у Херсонській – 46%, а у Запорізькій – 41%. Важливо зазначити, що через активні бойові дії туристична індустрія продовжує знижуватися або втрачена на десятки років. Це пов'язано головним чином із непридатністю земель до відпочинку через замінування та знищення рекреаційних зон [3].

На жаль війна в Україні триває, однак вже сьогодні вітчизняні науковці працюють над розробкою стратегій, котрі спрямовані на покращення якості обслуговування, залучення туристів та підвищення конкурентоспроможності вітчизняних туристичних закладів. Однією із головних цілей таких стратегій виступає наповнення державного бюджету.

На думку вітчизняних науковців Р. Корсак та М. Кашки, однією із головних стратегій післявоєнного відновлення рекреаційно-туристичного комплексу України є впровадження новітніх технологій на зміну застарілим. Цей процес не лише здатний підсилити конкурентоспроможність, але й спростити деякі технічні можливості. До прикладу впровадження штучного інтелекту та активне використання чат-ботів може замінити фізичну присутність людини. Використання чат-ботів зможе спростити комунікацію з клієнтами, а розробка

спеціальних мобільних додатків допоможе зручно і швидко обрати улюблений напрямок відпочинку, забезпечивши при цьому зручне бронювання і уточнення всіх необхідних умов.

Визначені дослідники вважають, що поряд зі стратегією впровадження сучасних технологій, туристичні об'єкти можна використовувати не лише за прямим призначенням, але і як будівлі, де можна проводити конференції, виставки, та інші повномасштабні програми на запрошення іноземних гостей. Для ефективного проведення бізнес-заходів слід підготувати спеціалізований персонал, який забезпечить високий рівень обслуговування учасників конгресів, розробити партнерські програми з бізнес-організаціями та асоціаціями для залучення нових подій, а також сприяти обміну знаннями та досвідом між вітчизняними і закордонними учасниками [4, с. 169].

Стратегія підвищення кваліфікації персоналу також має право на впровадження у післявоєнний період. Інвестування у навчання спеціалістів допоможе забезпечити вищий рівень обслуговування, і, як наслідок, відповідність сучасним стандартам індустрії гостинності. Важливо приділити головну увагу не лише теоретичній, але й практичній підготовці, зокрема у сфері сервісу, безпеки клієнтів та впровадженні інноваційних технологій. В комплексі це може забезпечити високу стабільність і конкурентоспроможність бізнес-індустрії.

Важливо наголосити, що в умовах післявоєнного відновлення доречно зацентувати увагу на залученні молоді до сфери туризму. Для цього необхідно забезпечити престижність вказаної сфери, розробивши навчальні курси, спрямовані на вивчення локальних туристичних особливостей з метою збереженню культурної спадщини рекреаційних регіонів. Важливо також впровадити програми психологічної підтримки персоналу, оскільки в післявоєнний період це особливо актуально [5, с. 254].

Вітчизняна дослідниця Л. Корчевська перспективи розвитку туризму в Україні після завершення війни вбачає у декількох ключових напрямках, зокрема:

– в залученні більшої кількості туристів завдяки використанню досвіду країн, які пережили військові конфлікти. Чимало туристів прагнуть відвідати місця символічних подій, зокрема й тих, що пов'язані із воєнними діями. Історичні реалії дають можливість на власні очі побачити наслідки руйнувань, героїчні місця спротиву та відродження життя

після катастрофи. Такі маршрути сприяють не лише збереженню історичної пам'яті, але й формують унікальний культурний досвід, який привертає увагу як вітчизняних, так і іноземних туристів. Відвідування таких локацій, як Маріуполь, Ірпінь, Буча або острів Зміїний, стане важливою складовою розвитку вітчизняної туристичної галузі, оскільки зосереджує увагу на трагічних сторінках історії та уроків мужності й відновлення. Популяризація таких туристичних напрямків здатна залучити фінансування для відновлення постраждалих територій та сприятиме підтримці місцевих громад;

– наповнення фінансових фондів для відновлення країни та розробка спеціальних програм і стратегій відновлення інфраструктури та економіки, зокрема й через залучення туристичної галузі до цього процесу. Так, для відновлення позицій України на міжнародному ринку туристичних послуг після війни туристичним підприємствам важливо розробляти нові підходи у сфері реклами та просування своїх продуктів, брендів, рекреаційних послуг. Одним із таких підходів є створення системи ефективних взаємозв'язків для реалізації стратегічних завдань. Їх правильна інтеграція сприятиме синергетичному забезпеченню та підвищенню ефективності діяльності підприємств. Окрім того, важливо враховувати досвід країн, які опинилися в подібних ситуаціях як і Україна, але зуміли відновити економіку, зокрема й сферу туризму. Використання їхніх напрацювань дозволить Україні прискорити процес відновлення та забезпечити сталий розвиток туристичної галузі.

Зважаючи на це, дослідниця підкреслює, що перспективи повоєнного відновлення туристичної сфери в Україні ґрунтуються на низці ключових етапів, зокрема:

1) розвитку різноманітних видів туризму, в тому числі ділового, освітнього, спортивного, медичного, зеленого туризму, а також туризму, пов'язаного з воєнною тематикою;

2) створення та впровадження програм підтримки суб'єктів туристичної діяльності, як на національному, так і міжнародному рівнях;

3) налагодження тісної співпраці між країнами з метою взаємного розвитку туристичної галузі;

4) стимулювання інтересу іноземних туристів до відвідування пам'ятних маршрутів і місць, що стали символами повоєнного відродження;

5) пошук інноваційних підходів до реалізації туристичних послуг.

Крім того, в процесі відновлення галузі доцільно враховувати досвід інших країн, які успішно відбудували свої туристичні об'єкти і змогли налагодити роботу після несприятливих обставин, в тому числі й пов'язаними із воєнними діями [6, с. 339].

Вітчизняні дослідники Ю. В. Краснокутська, І. В. Сегеда, А. С. Беспалова зазначають, що збереження природних ресурсів, впровадження зелених технологій та використання чистої альтернативної енергетики є ключовими концепціями, які повинні бути враховані в сучасному туристичному бізнесі. До початку повномасштабної війни Україна рухалась в напрямку реалізації цих цілей, однак війна відсунула питання екології та соціальної відповідальності на другий план. Після перемоги, для відновлення туристичної інфраструктури країни, важливо орієнтуватися на принципи стійкого розвитку, що дозволить створити більш екологічну, ефективну та енергоефективну енергетичну систему.

Відновлюючи заклади гостинності, слід зробити їх не лише комфортними, але й енергоефективними, «зеленими» та інклюзивними. Безумовно це потребуватиме впровадження механізмів стимулювання раціонального використання ресурсів, відповідального споживання та виробництва. Основними напрямками повоєнного відновлення туристичної сфери України мають стати: розвиток нових видів туризму, розробка програм підтримки підприємців у сфері туризму та гостинності, підвищення інтересу іноземних туристів до пам'ятних маршрутів та символічних місць, пошук нових способів просування туристичних послуг, а також вдосконалення туристичних і гостинних послуг з урахуванням принципів сталого розвитку. Стратегічними цілями відродження туристичної галузі України повинні стати розширення інфраструктури туристичного обслуговування та забезпечення сталого розвитку туризму на всіх рівнях [7].

Опрацювавши погляди науковців щодо стратегії повоєнного відновлення рекреаційно-туристичних комплексів в Україні, важливо виділити кілька підходів, кожен з яких має свої переваги та можливості для ефективної реалізації в умовах післявоєнного відновлення. Пропонуючи низку стратегій, дослідники зосереджують увагу на елементах сталого розвитку, інноваціях та інтеграцію сучасних технологій у туристичну сферу. Так, стратегія сталого розвитку туризму передба-

чає інтеграцію принципів екологічної відповідальності в усі процеси туристичної діяльності. Вона ефективна тим, що дозволяє зберігати природні ресурси, мінімізуючи при цьому екологічний слід та забезпечуючи довгострокову економічну стабільність. Оскільки багато рекреаційних комплексів постраждали під час війни, важливим аспектом залишається використання «зелених» технологій, які б дозволили підвищити енергоефективність і знизити витрати на обслуговування.

Стратегія інвестицій та залучення міжнародної підтримки ґрунтується на міжнародній допомозі рекреаційно-туристичній галузі України. Вона є ефективною для швидкого відновлення туристичних комплексів, оскільки дозволяє мобілізувати необхідні ресурси для відновлення та модернізації комплексів, які потребують підтримки. Залучення міжнародних партнерів також зможе забезпечити додаткові можливості для просування українських туристичних послуг на міжнародний ринок.

Стратегія розвитку нових видів туризму зосереджена на розширенні туристичних продуктів, зокрема військового, екологічного та культурного туризму. Визначена стратегія є доволі перспективною, оскільки дозволяє привернути увагу не тільки до традиційних напрямів, але й до тих, що з'явилися внаслідок війни. Відтак, військовий туризм може стати популярним видом туризму, оскільки поєднує в собі історію та реалії післявоєнного відновлення.

Стратегія інфраструктурного відновлення, як одна зі стратегій, яка здатна забезпечити успішний розвиток рекреаційно-туристичної галузі, головну увагу зосереджує на відновленні та модернізації інфраструктури, включаючи в себе будівництво нових доріг, логістичних зв'язків, відновлення пошкоджених готелів і курортних зон. Вона має широкі можливості для розвитку, оскільки може вдало поєднувати доступні туристичні об'єкти та забезпечувати належні умови для комфортного відпочинку. Оновлення інфраструктури сприятиме створенню нових робочих місць і залученню зовнішніх інвестицій.

Стратегія цифрової трансформації передбачає впровадження новітніх технологій у сферу туристичного бізнесу, наприкладі таких, що існують у багатьох країнах світу. Онлайн-сервіси для бронювання, використання штучного інтелекту, чат-ботів, засобів віртуальної реальності для огляду рекреа-

ційних об'єктів в режимі онлайн, дозволить значно підвищити ефективність і зручність туристичних послуг. Ця стратегія має значну ефективність через свою доступність та привабливість туристичних об'єктів.

Стратегія освіти та підвищення кваліфікації персоналу містить у собі програми підготовки та підвищення кваліфікації обслуговуючого персоналу. Впровадження цієї стратегії необхідне для підвищення якості обслуговування та підтримки високих стандартів у сфері туристичного бізнесу. Разом з цим, зміст визначеної стратегії підсилить ефективність розвитку галузі та створення конкурентних переваг на ринку надання рекреаційно-туристичних послуг.

Висновки. Таким чином, впровадження зазначених стратегій забезпечить комплексне відновлення туристичної інфраструктури України, враховуючи сучасні потреби та виклики післявоєнного періоду. Застосування підходів сталого розвитку сприятиме екологічній стабільності та раціональному використанню рекреаційних ресурсів. Разом з тим, зосереджуючи увагу на розвитку нових видів туризму та інтеграцію міжнародної практики ведення туристичного бізнесу, сприятиме залученню іноземних туристів та інвестицій для його успішного розвитку. Як наслідок, це зможе сформувати конкурентоспроможний і сталий туристичний сектор, здатний відповідати викликам сучасного світу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Корсак Р., Світлицький О., Годя І. Післявоєнна стратегія відбудови готельного комплексу України в умовах євроінтеграції. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Випуск 72, том 2. 2024. С. 45–52. URL: http://aphn-journal.in.ua/archive/72_2024/part_2/8.pdf (дата звернення: 17.11.2024)
2. Моца А. А., Шевчук С. М., Середя Н. М. Перспективи післявоєнного відновлення сфери туризму в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 41. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1560/1501> (дата звернення: 16.11.2024)
3. Турзбір в Україні за перші чотири місяці 2022 року зріс на 65%. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turzbir-v-ukrayini-za-pershi-chotiri-misyaci-2022-roku-zris-na-65> (дата звернення: 18.11.2024)
4. Корсак Р., Кашка М. Проблеми покращення стратегічної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу в Україні. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич: Видавничий дім «Гельветика», 2020. Вип. 28. Том 2. С. 167–171.
5. Grynko T. V. Organizational culture and image as a factor in the competitiveness of tourism and hotel enterprises. *National Economic Reform: experience of Poland and prospects for Ukraine: Collective monograph*. Poland: Izdawnictwo «Baltija Publishing», 2016. Vol. 3. P. 252–270.
6. Корчевська Л. Стан, особливості та перспективи туризму у воєнний та поствоєнний періоди. *Управління розвитком сфери гостинності: регіональний аспект*: матеріали Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції, м. Чернівці, 5 травня 2022 р. Чернівці: Технодрук, 2022. С. 337–341.
7. Краснокутська Ю. В., Сегеда І. В., Безпалова А. С. Післявоєнне відновлення туристичної індустрії України в контексті сталого розвитку. *Економіка та суспільство*. Випуск 56. 2023. URL: https://www.researchgate.net/publication/376296099_PISLAVOENNE_VIDNOVLENNIA_TURISTICNOI_INDUSTRII_UKRAINI_V_KONTEKSTI_STALOGO_ROZVITKU (дата звернення 18.11.2024)

REFERENCES:

1. Korsak R., Svitlynets O., Godya I. (2024) Pislavoyenna stratehiya vidbudovy hotel'noho kompleksu Ukrayiny v umovakh yevrointehratsiyi [The post-war strategy of reconstruction of the hotel complex of Ukraine in the conditions of European integration]. *Current issues of humanitarian sciences*. Issue 72, Volume 2, pp. 45–52 (accessed November 17, 2024)
2. Motsa A. A., Shevchuk S. M., Sereda N. M (2022) [Perspektyvy pislavoyennoho vidnovlennya sfery turyzmu v Ukrayini]. *Prospects for the post-war recovery of tourism in Ukraine. Economy and society*. Issue 41. 2022. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/download/1560/1501> (accessed November 16, 2024)
3. Turzbir v Ukrayini za pershi chotyry misyatsi 2022 roku zris na 65% [The number of tourists in Ukraine increased by 65% in the first four months of 2022]. URL: <https://www.tourism.gov.ua/blog/turzbir-v-ukrayini-za-pershi-chotiri-misyaci-2022-roku-zris-na-65> (accessed November 18, 2024)

4. Korsak R., Kashka M. (2020) Problems of improving strategic activity of hotel and restaurant business enterprises in Ukraine [Problemy pokrashchennya stratehichnoyi diyal'nosti pidpryyemstv hotel'no-restorannoho biznesu v Ukrayini]. *Current issues of humanities: interuniversity collection of scientific works of young scientists of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*. Drohobych: "Helvetika" Publishing House, 2020. Issue 28. Volume 2. P. 167–171.
5. Gynko T. V. (2016) Orhanizatsiyna kul'tura ta imidzh yak chynnyk konkurentospromozhnosti turystychno-hotel'nykh pidpryyemstv [Organizational culture and image as a factor in the competitiveness of tourism and hotel enterprises]. *National Economic Reform: experience of Poland and prospects for Ukraine*: Collective monograph. Poland: Izdevnieciba «Baltija Publishing». Vol. 3. P. 252–270.
6. Korchevska L. (2022) Stan, osoblyvosti ta perspektvy turyzmu u voyennyi ta postvoyennyi periody [State, peculiarities and prospects of tourism in the war and post-war periods]. *Management of the development of the hospitality sector: regional aspect: materials of the International Scientific and Practical Online Conference*, Chernivtsi, May 5, 2022. Chernivtsi: Tekhnodruk. P. 337–341.
7. Krasnokutska Yu. V., Szeged I. V., Bezpalo A. (2023) Pislyavoyenne vidnovlennya turystychnoyi industriyi Ukrayiny v konteksti staloho rozvytku [Post-war restoration of the tourist industry of Ukraine in the context of sustainable development]. *Economy and society*. Issue 56. URL: https://www.researchgate.net/publication/376296099_PISLAVOENNE_VIDNOVLENNYA_TURISTICNOI_INDUSTRII_UKRAINI_V_KONTEKSTI_STALOGO_ROZVITKU (accessed November 18.2024)